

Vincent van Gogh u očima djeteta predškolske dobi

Druško, Tina

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:801057>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-14**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Tina Druško

Vincent van Gogh u očima djeteta predškolske dobi

Završni rad

Čakovec, rujan 2021.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Tina Druško

Vincent van Gogh u očima djeteta predškolske dobi

Završni rad

MENTOR: dr. art. Ljubomir Levačić, red. prof. art.

SUMENTOR: Andrija Večenaj, predavač

Čakovec, rujan 2021.

SADRŽAJ

SAŽETAK

SUMMARY

1. UVOD	1
2. O ŽIVOTU VINCENTA VAN GOGHA.....	2
2.1. Najpoznatija umjetnička djela Vincenta van Gogha.....	6
3. LIKOVNO STVARALAŠTVO DJETETA.....	10
3.1. Modeli i faze dječjeg umjetničkog razvoja.....	12
4. SPECIFIČNOSTI LIKOVNIH TEHNIKA.....	15
4.1. Likovne tehnike korištene u aktivnostima	15
5. LIKOVNE AKTIVNOSTI POTAKNUTE VAN GOGHOVIM DJELIMA.....	17
5.1. Prva aktivnost: Viđenje grada/sela po noći („Zvezdana noć“).....	17
5.2. Druga aktivnost: Učenje o sebi, osmišljavanje autoportreta/portreta („Autoportret“) ..	21
5.3. Treća aktivnost: Prikaz vlastite sobe („Spavaća soba u Arlesu“).....	24
5.4. Četvrta aktivnost: Izrada vlastitog suncokreta (inspiracija: „Suncokreti“)	27
5.5. Analiza i interpretacija dječjih likovnih radova.....	29
6. ZAKLJUČAK	32
7. LITERATURA.....	33

IZJAVA O IZVORNOSTI ZAVRŠNOG RADA

SAŽETAK

Vincent van Gogh, nizozemski slikar, crtač i grafičar (sa približno 850 slika i oko 900 crteža) jedan je od najznačajnijih umjetnika čija su djela priznata tek nakon njegove smrti. U svojoj umjetnosti prikazuje zbilju, protivi se svijetu i normama koje ne može prihvatiti, a svoja djela prikazuje jedinstvenim stilom: linijama, kompozicijom i bojama koje za njega imaju posebno značenje. Likovno stvaranje je za Vincenta bilo sredstvo izražavanja unutarnjih misli i svojevrsna utjeha, terapija, nešto što je obilježilo njegov život. Sa njegovim jedinstvenim i razigranim likovnim stvaralaštvom se mogu poistovjetiti i djeca. Oni isto tako slikaju ono što vide, realistično, na način na koji to vide. Van Goghova djela bliska su po tematici dječjem likovnom stvaralaštvu, kao i njegov stil, neopterećenost prema normi i pravilima. Mnogi prekasno uviđaju značaj u dječjim radovima i zato je potrebno razumijevanje njihovog prikaza kako bi im dali šansu za razvitak. Prilikom likovnog izražavanja djeca komuniciraju i započinju put do spoznaje okoline te je zato važno interpretirati svaki njen dio. Oni u procesu likovnog izražavanja, koristeći vlastitu kreativnost iskazuju osjećaje i unutarnje misli, baš kao i Vincent van Gogh. Prilikom promatranja umjetničkih djela, djeca se susreću sa različitim stilovima, obogaćuju svoje misli, proširuju znanje, razvijaju maštu, estetiku za lijepo i stvaraju nove ideje ili nadograđuju već poznato, postaju motivirani za likovno izražavanje i uz to razvijaju vlastitu kreativnost, originalnost.

U dječjem vrtiću "Varaždin" su provedene aktivnosti sa djecom predškolske dobi, skupine "Žabice". Umjetnička djela Vincenta van Gogha poslužila su kao motivacija za likovni izričaj. Djeca su u radovima nastojala interpretirati njegova djela sa daškom originalnosti i uz vlastiti pristup. Vrlo je važno da osim samog promatranja rada, djeca prilikom likovnog izražavanja stvore pozitivnu sliku o sebi, da razvijaju maštu, otkriju vlastiti stil u umjetnosti i stvore suradničke odnose sa drugima.

Ključni pojmovi: Vincent van Gogh, dječje likovno stvaralaštvo, umjetničko djelo, kreativnost

SUMMARY

Vincent van Gogh, a Dutch painter, draftsman and graphic artist (with approximately 850 paintings and about 900 drawings) is one of the most significant artists, whose works were recognized only after his death. In his own art, he represents reality, the author opposes the world and norms he cannot accept, and he presents his works in a unique style: lines, composition and colors that have great significance for him. For Vincent, artistic creation means expressing inner thoughts and consolations, therapy, it marked his life. Children can also identify with this uniqueness and playful artistic creativity. They also paint what they see, in a realistic way, in the way they see it. Van Gogh's works are close in theme with children's art, as well as his style, unencumbered by norms and rules. Many see the importance of children's work too late and therefore need a good understanding of their portrayal to give them a chance to develop. Through the artistic expression, children communicate and begin the path of understanding the environment, so it is important to interpret each and every part of it. They express their feelings and inner thoughts in the process of artistic expression, using their own creativity, just like Vincent van Gogh. By observing works of art and their encounter with different styles, children enrich their thoughts and knowledge, imagination, develop aesthetics for beauty and create new ideas or upgrade what is already known, become motivated for artistic expression and are able to show their own creativity, originality.

In the kindergarten "Varaždin" activities were carried out with preschool children, group "Žabice". Vincent van Gogh's works of art served as motivation for artistic expression. They tried to interpret his works with a touch of originality and their own style. It is very important that except observing the work, children create a positive image of themselves during artistic expression, to develop imagination, find their own style in art and create a good relationship with others in group.

Key words: Vincent van Gogh, children's art, artwork, creativity

1. UVOD

Za završni rad izabrala sam upravo ovog umjetnika, jer su me njegova djela najviše inspirirala i smatram da nose posebnu vrijednost koju sam htjela podijeliti sa djecom. U ovome radu prikazat će se biografija Vincent van Gogha te njegova najistaknutija djela i značenja istih. Istaknut će se važnost likovnog stvaralaštva za djecu te će biti opisane faze i modeli dječjeg likovnog stvaralaštva prema dobi i njihove temeljne karakteristike. Usporedit će se sličnosti van Goghovog likovnog stvaralaštva sa dječjim stvaralaštvom. Osim toga, analizirat će se kako su djeca tumačila njegove radove te što su sve prilikom zadanih likovnih aktivnosti razvijali i uočavali te kakav je dojam na njih ostavio ovaj veliki umjetnik. Bitan element prilikom promatranja i analize dječjih likovnih radova leži u pozitivnom pogledu na umjetnost i stalnoj nadogradnji i proširivanju postojećeg znanja. Od iznimne je važnosti osvijestiti značaj istog kod odgojitelja koji rade sa djecom. O zainteresiranosti djece za umjetnost općenito uvelike ovisi stav odgojitelja prema umjetnosti. Djecu se može dodatno potaknuti na likovno izražavanje, osigurajući mu mnoštvo raznovrsnih materijala te udobno i mirno okruženje u kojem će se osjećati sigurno i nesputano. Djecu ne smijemo forsirati niti požurivati ih, već im je potrebno dati vrijeme da sami započnu aktivnost u trenutku kada i ako se osjećaju spremni i na način na koji samostalno izaberu. Također, djeca među ponuđenim aktivnostima, mogu odabrati onu koja im se čini najzanimljivija. Svako dijete je jedinstveno i iz tog razloga mu je potrebno pružiti podršku i individualno mu pristupiti. Jednako tako je i doživljaj za umjetnost i estetiku kod neke djece izražajniiji, dok je kod nekih slabije razvijen. Sva djeca su kreativna i umjetnici na svoj način. Čovjek je stvaralačko biće. Svatko od nas ima drugačije viđenje svijeta i poimanje sebe, što se i odražava u okolini i vidljivo je na papiru.

2. O ŽIVOTU VINCENTA VAN GOGHA

Vincent Willem van Gogh, bio je sin protestantskog pastora Theodorusa van Gogha i gospođe Anne Cornелиe van Gogh. Rođen je 30. ožujka 1853. godine u Nizozemskoj, a na isti dan, prije godinu dana je njegova majka rodila mrtvo dijete. Zbog toga je njegovo rođenje bilo ispunjeno strahom i pitanjem hoće li on uspjeti preživjeti. Njegovo rođenje započelo je dilemom, sumnjom koja je i odredila njegovu budućnost. Njegov život bio je u nekoliko područja (koja su se smatrala važnim u tom razdoblju) neuspješan, kao što su skrb za vlastiti život, prijateljstvo i osnivanje obitelji.

S druge strane, u ulozi slikara je pronašao ispunjenje i mogućnost da se suprotstavi dosadašnjim pravilima u svijetu u kojima se nije baš vješto snalazio. Htio je da stvarnost postane dostupna i razumljiva i prikazivao ju je baš onakva kakva jest. Umjetnost je Vincentu pružila priliku da komentira svijet oko sebe i da podijeli vlastita iskustva što mu je dalo nadu za bolji život. Njegova pisma dokazuju kako je umjetnost sve više određivala pogled, predodžbu na svijet.

Nažalost, pravo priznanje i važnost dobiva tek nakon smrti. Tek tada postaje heroj, u čijim djelima se ljudi mogu poistovjetiti sa neugodnom stvarnosti koju svatko jednom osjeti. Možemo reći da je Vincent van Gogh pravi primjer usamljenog umjetnika kojeg nitko ne razumije, i baš kao što autor Ingo F. Walther (2006) spominje, on je zapravo jedan od prvih mučenika avangarde.

Svoju karijeru je započeo kao trgovac umjetninama što je bila duga obiteljska tradicija, ali je završila njegovim otkazom. Pokušao se i u studiju teologije, no prekinuo ga je samo godinu dana poslije zbog prevelikih zahtjeva. Potom je radio u belgijskom rudniku ugljena Borinage, među najsiromašnijima kao pomoćni učitelj i propovjednik laik gdje se susreo sa socijalnom bijedom, u kojoj pronalazi neke sličnosti te se poistovjećuje sa njihovom odbačenosti, osjećajima i ulozi u društvu. Nažalost, uskraćeni mu je novac kojeg je dobivao te ga je počeo financirati četiri godine mlađi brat Theo.

Nije imao sreće sa ženama u privatnom životu iako im je pokušavao približiti te je 1880. godine odlučio postati umjetnik. Već je tijekom studija svoje probleme izražavao putem crteža, a kasnije se, radeći u pariškoj trgovini umjetninama Goupil & Cie susreo sa suvremenijim i starijim djelima.

Njegov brat (zaposlen kod Goupila) i bratić Anton Mauve (slikar u Haagu) su mu pružili veliku podršku u njegovoj odluci i putu. Kasnije se preselio u Bruxelles i upoznao se te sprijateljio sa slikarom Antonom van Rappardom. Vincent van Gogh u svojim djelima počinje prikazivati teme koje su mu bliske, najčešće seljake koji rade i mračne slike prožete melankolijom. U svojim realnim prikazima je pokušao prenijeti vlastite osjećaje koji su odgovorali raspoloženju. Kao podlogu najčešće koristi neizbijeljeni Ingres-papir. On omogućuje suprotstavljanje istaknutih, dominantnih linija (koja prevladava na crtežima) sa slikarskim vrednotama, finog prijelaza i zamagljenih kontura.

1882. godine Vincent odlazi u Haag, gdje počinje raditi u ateljeu čiji najam financira brat Theo. Prema uputstvu Mauvea, započinje sa uljanim slikanjem. Jedan od Van Goghovih uzora bio je i barokni stručnjak za slikanje mora, Adriaen van de Velde, a riječima "Ako slikam krajolik, tu će uvijek biti i neka figura" nam Vincent najavljuje svoj program. Na njegovim slikama pojavljuje se naglašavanje slojeva koji su paralelni, dominantni smeđi tonovi i debeli nanos boje. 1883. godine završava njegov boravak u Haagu i seli se u pokrajinu Drente, na sjeveroistok Nizozemske, čime se udaljava od slikara Mauvea. Razlaz su najviše potakle razlike u pogledu na slikarstvo.

Nakon tri mjeseca vraća se roditeljima u Nuenen. Dotad su se već pomirili sa činjenicom da želi biti umjetnik te su mu čak i napravili atelje. U središte svojih projekcija stavlja slobodne radnike (kakvim je i sebe smatrao), anonimne ljude iz naroda, seljake koje smatra dostojnima da budu na slici kao što su i junaci iz povijesti ili mitologije nekada bili. Van Goghovi seljaci su bili i publika i tema u isto vrijeme. Njegova djela sve više pokazuju odbojnost prema normama i veliku solidarnost sa siromašnima, prikazuju stvarnost i njegov osobni komentar te stvarnosti, a posebnost mu daju deformacije i snažne boje.

1885. godine umire van Goghov otac Theodorus od moždanog udara, što ga je duboko potreslo i sve više se povlači u sebe te počinje crtati mrtvu prirodu. 1885. dolazi u Antwerpen i započinje vrijeme eksperimentiranja, oslobađa svoju kreativnost čime započinje rana faza stvaralaštva u kojoj prikazuje mračni svijet seljaka.

Na Kraljevskoj Akademiji kopira gipsane modele antičkih skulptura te upoznaje starog majstora baroka Petera Rubensa, boje i oblike, bogate volumene na njegovim slikama, što je značajno za barokno slikarstvo. Prva izložba "van Gogh, Toulouse-Lautrec, Bernard i Louis Anquetin" bila je 1887. godine u restoranu "Du Chalet", no nisu uspjeli ništa prodati.

Već 1867. godine na Svjetskoj izložbi u Parizu upoznaje japanski stil i oduševljava se japanskim višebojnim drvorezom. Poznate su njegove tri imitacije u kojem prilagođava predloške svom izričaju tako da odgovaraju trendu i debelim nanosoj boje dodaje svoj osobni rukopis.

Godine 1888. Vincent odlazi iz Pariza i kreće vlakom za Arles. Iako ne navodi konkretan razlog odlaska, u svakom slučaju možemo reći da je htio pobjeći od turobne melankolije Pariza. U svojim djelima najviše koristi motive pejzaža Arlesa, drveća, brežuljaka, mostova i ribarskih kućica, a kasnije slika i portrete kojima pridaje veliki značaj i povezuje ih sa sučeljavanjem sa čovjekom i prijateljstvom, što mu je bilo u životu često nedostupno. Njegov prvi model, nakon dužeg vremena, Afrikanac, koji je provodio godišnji odmor u Arlesu, je za njega rekao: "Taj mladić s talentom i ukusom postajao je nenormalan čim bi taknuo kist.". Vincent se preselio i iznajmio "Žutu kuću" koju je planirao postepeno uređivati. Ona mu je predstavljala sve što mu je bilo od značaja te ju je odlučio obojiti žutom bojom (po njemu najvažnijom), individualnim simbolom za sreću.

Blisko je surađivao sa Paulom Gauguinom, no njihova neslaganja u umjetnosti dovela su do posljedica, koje su djelovale na ponos i samorazumijevanje obojice. Vincent je bio razočaran što mu njegova iskrena volja i spremnost da nauči nisu bile dovoljne, pa se na kraju i njegovo duševno zdravlje (patio je od shizofrenije, epilepsije sa kombinacijom alkohola i halucinacija) pogoršava. Stanje je eskaliralo 23. prosinca kada je Vincent počeo pratiti Gauguina u šetnji, noseći rastvorenu britvu, na što se Gauguin uznemirio i odlučio prespavati u hotelu. Van Gogh se nakon toga vraća u "Žutu kuću" i sebi je tom britvom odrezao uho. Nakon što je uspio zaustaviti krvarenje, zamotao je maramicom uho i pobjegao u obližnji bordel te je poklonio uho jednoj prostitutki.

U siječnju 1889. odlazi samovoljno u duševnu bolnicu u kojoj slika i redovito šalje svoje najljepše radove Theu. U tom razdoblju još uvijek doživljava mnoge napadaje epilepsije, tijekom kojih doživljava strašne halucinacije, postaje sve više depresivan, anksiozan i pamćenje mu slabi. Jedino što je Vincentu pomoglo da zaboravi na bolest bilo je slikanje, koje za njega nije samo terapija već njegov život, kao što spominje autor Ingo F. Walther (2006). Slikanje je za van Gogha bilo povezano sa životom, a iz tog vremena slike pobuđuju osjećaj napetosti i intenziteta, koji potječe od bolesti.

Godine 1890. njegov brat Theo ga obavještava da je kupljena prva slika „Crveni vinograd” za 400 franaka. U Arlesu se za njega brinuo dr. Gacheta koji se divio njegovim djelima i ubrzo se oni dvoje prijateljuju. U srpnju 1890. godine odlazi u Pariz bratu Theu, gdje saznaje za njegove probleme na poslu i bolest sina, koji je dobio po njemu ime, što ga dodatno rastužuje i pogađa.

10. srpnja se vraća u Arles i slika svoje navodno posljednje djelo „Žitno polje s gavranima”. 23. srpnja piše svoje posljednje pismo Theu, koji je obilježio velik dio Vincentovog života. 27. srpnja Vincent odlazi sam u žitno polje gdje si puca u prsa. 29. srpnja 1890. godine umire od ozljede u sobi gostionice Ravouxo i pokopan je na groblju u Arlesu.

Tijekom svog stvaranja je razvio tri temeljna elementa slikarstva – liniju, boju i kompoziciju koji su bili nositelji značenja. Linija je označavala načelo kretanja, boja je kao dah života, a kompozicija je bila mjesto za osjećaje, njegov pogled na svijet.

2.1. Najpoznatija umjetnička djela Vincenta van Gogha

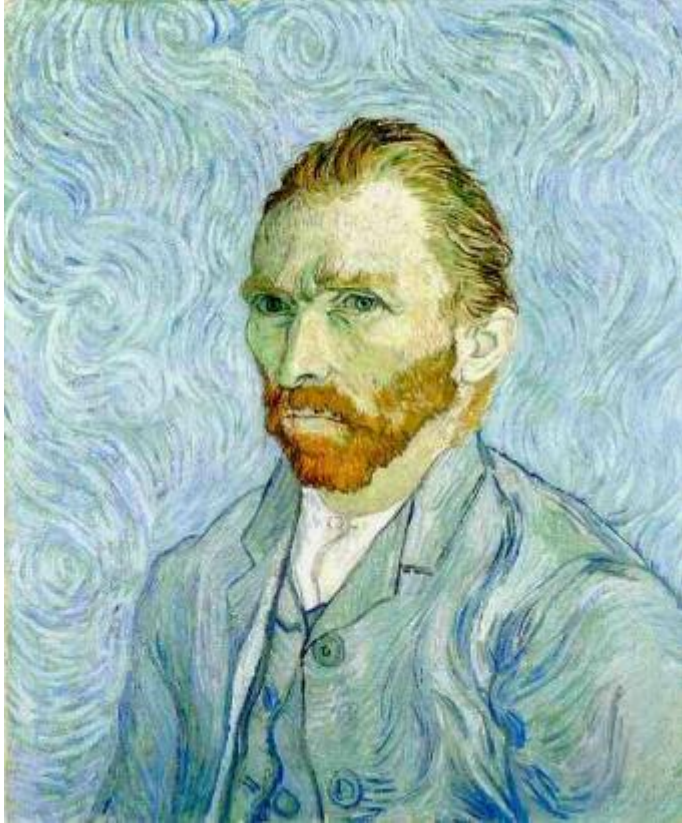

Djelo Vincenta van Gogha "Zvezdana noć", jedno je od značajnijih i poznatijih, a ujedno i neobičnih umjetničkih djela iz devetnaestog stoljeća. Naslikana je tehnikom: ulje na platnu, dimenzije 73.0 x 92.0 cm, u Saint-Rémyju. Za razliku od većine ostalih Van Goghovih djela, koje je slikao na otvorenom, ovo je djelo nastalo prema sjećanju.

Slika 1. „Zvezdana noć” (Vincent van Gogh, 1889.)

Na slici možemo uočiti kombinaciju različitih vrsta linija, od valovitih, koje se isprepliću, do složenijih struktura, kratkih, oštih isprekidanih linija poput crtica. U ovom djelu autor oblike i boje pronalazi u svojoj mašti. Kako bi izazvao posebno raspoloženje, odstupa od stvarnog prikaza i promatranja prirode. Slika navodno prikazuje jedanaest uvećanih zvijezda sa svojim aureolama i Mjesec ujedinjen sa Suncem, široku svjetlosnu stazu i Mliječni put. Kako bi pojačao efektnost, koristi kontrastivne elemente, toplo-hladne boje i prikazuje dvije strane, protutežu zemlje (prikazom grada, kuća, crkvenog tornja, čempresa) spram zvjezdanim skupinama koje kruže na nebu.

Sliku možemo promatrati sa različitih gledišta i ima nekoliko potencijalnih značenja, osim realnog prikaza, pa tako primjerice ovo umjetničko djelo možemo doživjeti kao prikaz dviju suprotnih snaga, ljudskog nastojanja i truda ("posezanje za zvijezdama") i nadzemaljskih, svemirskih snaga. Glavni čin odigrava se na nebu i prikazuje snažne emocije, čežnju za beskrajem.

U rujnu 1889. godine, nastao je njegov posljednji autoportret u Parizu, u Saint Rémyu, naslikan uljem na platnu, dimenzija 65 x 54 cm, koji prikazuje poprsje i dio profila.

Slika 2. „Autoportret” (Vincent van Gogh, 1889.)

Pozadina je nježno plavo-zeleno-sivih boja, napravljena u obliku spirala koje se kovitlaju u vrtlogu. Izražena je boja brade na licu, crvenkaste nijanse, koja predstavlja kontrast u odnosu na ostatak slike. Bijela košulja bez ovratnika i odijelo su gotovo identičnih boja, svjetlijih nijansi. Pogled i oči iskazuju emociju i osjećaje prema okolini. No, unatoč nemiru koji se pojavljuje na slici, ipak možemo reći da prevladava posvemašnja uravnoteženost. (Walther, 2006)

Djelo „Spavaća soba u Arlesu” naslikano je u Parizu, u Saint Rémyu, uljem na platnu, dimenzije je 73.6 x 92.3 cm, a bila je namijenjena sestri ili majci. Vincent van Gogh je pravio replike svojih vlastitih slika, s obzirom da nije mogao slikati na otvorenome za vrijeme boravka u ustanovi.

Slika 3. „Spavaća soba u Arlesu” (Vincent van Gogh, 1889.)

Slika spavaće sobe u Arlesu nastala je po sjećanju, nadovezala se na motive već ranije napravljene slike, no oštećene u transportu. U ovom djelu (od tri postojećih verzija te teme) su boje prikazane kao najsnažnije, o čemu i sam autor piše: *“Ovoga puta to je jednostavno moja spavaća soba, samo boja mora ovdje djelovati, a preko pojednostavljenja koje stvarima daje bolji stil, treba sugerirati mir ili općenito spavanje.”* Iako je autor želio postići dojam mira, među stvarima se ipak ne uspostavlja odnos, već je svaka stvar vezana sama za sebe. Pod je prikazan u ruševnom stanju i spušta se prema naprijed, prozor je poluotvoreni, slike vise ukoso na zidu, kao i namještaj koji je poredan po prostorijski ukoso, a predmeti su skraćeni. Atmosfera koju dobivamo je zapravo realan prikaz usamljenosti, napuštenosti i nepostojanosti doma, koji se suprotstavlja želji za ljubavlju, ugodom, toplinom, pažnjom i vlastitim domom.

Jedno od Vincentovih najomiljenijih i najpoznatijih djela su “Suncokreti”, naslikani u Arlesu, uljem na platnu, dimenzije 91.0 x 72.0 cm, koja prikazuju dvanaest suncokreta u vazi.

Slika 4. „Suncokreti” (Vincent van Gogh, 1888.)

U kolovozu 1888. Vincent van Gogh slika “Dvanaest suncokreta u vazi”, što je dio serije sa suncokretima, slikarstvo žuto u žutom, zamišljeno kao dekoracija za “Žutu kuću”. Žuta boja u Vincentovim djelima je označavala sreću, svjetlost i nadu. Suncokreti su služili isključivo kao dekoracija, bili su dio opreme same kuće. Vincent van Gogh se jako potrudio oko radova, a ta serija je trebala poslužiti kao umjetnički standard, ishodište za natjecanje s Gauguineom. Svojim djelom autor prikazuje i izražava karakter te pokušava izbjeći fotografsko oponašanje pa možemo reći da značenje slike nadilazi prikaz cvijeća. Vincent prikazuje cvijeće akribički točno, nanosi debeli sloj boje, a lišće se pruža u svim pravcima. Pozadina je prikazana kombinacijom svijetlo plave i žute boje.

3. LIKOVNO STVARALAŠTVO DJETETA

Dječje likovno stvaralaštvo je prema autorici Balić-Šimrak (2010) područje neočekivanog i nepredvidivog. Djeca stvaraju od svoje najranije dobi koristeći svoju svježinu i autentičnost koja nadmašuje sva očekivanja.

Djeca putem crteža komuniciraju te je njihovo likovno stvaranje, kao što navodi autorica Belamarić (1987), urođena sposobnost izražavanja. Crtež je prva pojava u likovnoj umjetnosti, starija od pisma. Njime se prikazuju oblici, veličine, građa, volumen i prostor na nekoj ravnoj dvodimenzionalnoj površini (Bodulić, 1982). Svako dijete, kao individua ima različit pogled i viđenje svijeta, različite ideje i svoju originalnost izražava na crtežu. Dječji likovni radovi pokazatelji su unutarnjeg zbivanja djece, ali isto tako, prilikom izražavanja, djeca osnažuju percepciju o sebi i poimanje svijeta.

Kao što autori Grgurić i Jakubin (1996) navode, temeljno načelo u likovnom odgoju djece ide "od spontanog ka svjesnom". Djeca prilikom stvaranja vlastitog likovnog djela, pokazuju znanje o likovnim pojmovima, umijeće baratanja sa različitim materijalima, priborom (npr. pravilno držanje kista u ruci, krede i sl.), koriste više tehnika i stilova (npr. slikarske tehnike akvarela, tempere), te proširuju sliku o svijetu i prikazuju njegovo viđenje na papiru, a da toga pritom nisu ni svjesni. Kako odrastaju, prikazuju složenije apstrakcije, nastale neposrednim vizualnim doživljajem svijeta, upotpunjenim iskustvom.

Kako bi u potpunosti likovno stvaralaštvo djece bilo uspješno, potrebno im je dopustiti umjetničku slobodu, da izraze ono što osjećaju i da prikažu svoju osobnost na papiru, bez nametanja vlastitih ideja. Vrlo je važno dječje zanimanje za određeni oblik ili pojavu (što možemo primijetiti prilikom istraživanja, promatranja, iznošenja činjenica i postavljanja pitanja o nepoznatom) u vanjskom ili unutrašnjem svijetu, jer tek tada može započeti postupak likovnog izražavanja.

Djecu se može i dodatno potaknuti na likovno izražavanje, odnosno zanimanje, interes za pojave u svijetu putem:

- zamišljanja
- igranja sa likovnim materijalima
- potvrđivanja
- aktiviranjem sjećanja (putem postavljenih pitanja)
- usmeravanja opažanja (na neki oblik ili stvar)
- mašte, ilustracije

S druge strane, može doći do obrnutog učinka, ometanja prilikom stvaralaštva i negativnog utjecaja na krajnji rad. Ono najčešće nastaje zbog nerazumijevanja i nedovoljno znanja o dječjem razvoju. Ometanje kreativnosti možemo podijeliti u dvije skupine:

1. izravno miješanje i interveniranje (crtanje djeci, ispravljanje dječjih oblika, slikovnica za bojenje, izlaganje dječjih radova, širenje shematskih oblika među djecom)
2. odgojni postupci i stavovi (vrednovanje i procjenjivanje likovnih radova djece, komentiranje i prigovaranje, prenaglašavanje vrijednosti, urednost i preciznost)

Proces kreativnosti zahtijeva traženje originalnih i višestrukih rješenja problema, a razvija se na jednak način kao i bilo koja druga vještina, praktičnom primjenom znanja i vještina (Brešan, 2008). Kreativno ponašanje se odnosi na izvornost i različitost u nalaženju različitih odgovora na istu situaciju, a ne točnost i uniformnost. Kreativnosti pridonose imaginacija i mašta, a dječji likovni izrazi se mijenjaju kroz godine mišljenjem i pristupom okolini. U dječjoj kreativnoj igri kao i u umjetnosti, dolazi do novih preokreta, kombinacija, dopunjavanja, doradivanja i pravila (Miljak, 1996). Dijete u procesu “traganja za savršenstvom” pokazuje da je koncentrirano i igra prelazi u kreativni čin. To stanje prepoznamo po vanjskim znakovima (znojenje ruku, ubrzano kucanje srca i sl.) što upućuje na potpunu angažiranost.

Autorica Šagud (2002) povezuje likovno stvaralaštvo sa igrom u kojoj dijete poznate dijelove organizira na nov način, što je i bit umjetničke aktivnosti. Isto tako autor Vigotski (1975) upućuje na to da su za dijete umjetnost i igra psihički srodne aktivnosti. Nola (1980) navodi kako se igra javlja bez neke koristi i svrhe, kao i u umjetnosti, ono teži jedino da ostvari sebe.

Osnovni cilj likovnog odgoja djece i njihovog stvaralaštva jest razvoj vizualne percepcije i vizualne kulture, kao i razvoj mašte, kreativnosti i sposobnost stvaranja te dobar suradnički odnos. Djeca će prilikom likovnog stvaralaštva moći proširiti svoje znanje i likovno umijeće. Upoznati će nove pojmove, tehnike i sadržaje vezane uz likovnu kulturu, kao i šira područja (vizualnu komunikaciju, dizajn, vizualni medij komuniciranja) koja su sve prisutnija u suvremeno doba. Dječji vizualni pogled na svijet i okolinu postaje likovno izražavanje i doživljaj.

3.1. Modeli i faze dječjeg umjetničkog razvoja

Modeli i faze umjetničkog razvoja djece raspoređeni su i objašnjeni prema godini starosti. Te faze su očekivane, predvidive, međusobno povezane i nije moguće preskočiti ni jednu od njih. One prikazuju razvoj kroz koje prolazi svako dijete, a cjeloukupan proces je jedinstven. Faze su utvrđene prilikom proučavanja i promatranja dječjih likovnih radova i istraživanja u području razvojne i dječje psihologije.

- FAZA IZRAŽAVANJA PRIMARNIM SIMBOLIMA – faza šaranja (1-3.god)

Autori Grgurić i Jakubin (1996) prvo razdoblje primarnih simbola nazivaju nesređenim ili slučajnim likovnim izrazom. Crtanje u ovoj fazi označava motornu koordinaciju i početak oblikovanja osnovnih simbola putem različitih linija. Djeca jednostavnim pokretom ruke sastavljaju crte po papiru bez razmišljanja, radi uživanja u pokretu. Olovku drže čvrsto, grčevito među prstima, a zglob ne pomiču. Linije se obično kreću gore-dolje ili su zakrivljene u polukružnu pravcu prema tijelu. Nakon navršene treće godine, djeca počinju imenovati ono što likovno izraze. Isto tako počinju povezivati odnos crta na papiru sa događajem ili objektom iz iskustva, okoline. Sve više se koriste finiji pokreti prstiju i lakta, a ruka se okreće oko ramenog zgloba. Javlja se i prvi prikaz čovjeka, koristeći jednostavnije linije i oblike kojeg prikazuju simbolima glave i nogu.

Djeca u svojim crtežima ne razmišljaju o prostoru, objekte slažu po papiru bez nekog poretka – konglomerat.

Na kraju ove faze, autori Grgurić i Jakubin (1996) govore o spajanju razuma i oka, ruke i predmeta, gdje više oko ne slijedi ruku, već misao počinje obuzdavati motoriku.

- FAZA IZRAŽAVANJA SLOŽENIM SIMBOLIMA – faza sheme (4-6.god)

U ovoj fazi glavni naglasak je na misaonim operacijama koje dijete koristi prilikom stvaranja likovnog rada. Dijete počinje crtati nakon prethodno zamišljene ideje, na osnovi određenog plana. Crtanje povezujemo sa tokom djetetovih misli, koje su sve složenije. Uz ljudski lik, djeca kreću crtati stvari koje su njemu bliske, kao što su npr. životinje, cvijeće, kuća te prikazuju stvari koje ga okružuju. Simboli postaju sve složeniji i ne označavaju samo konkretne objekte, već predstavljaju neku radnju poput skakanja, plesanja, a ponekad i oluju, vjetar... Ljudski lik prikazuju kao čitavu osobu, sa tijelom, iz kojeg izlaze ruke, a ne iz glave. Počinju koristiti nove oblike (kvadrat), crtaju detalje (npr. kosa, odjeća), ponekad izdužuju pojedine dijelove tijela, a često i rotiraju papir radi lakšeg pristupa praznom prostoru, pa je konačan crtež obrnuti. Djeca više ne crtaju lebdeće figure, već počinju koristiti donji rub papira kao simbol za liniju tla ili ju posebno nacrtaju. Sve više se izražavaju bojama i njima naglašavaju ono što je njima važno. Likovni radovi u ovoj fazi su izrazito emocionalno obojeni i sve više poprimaju oblik sličan zbilji.

Kao što autori Grgurić i Jakubin (1996) navode, prava radost je radi radosti, a ne radi stvaranja.

- FAZA INTELEKTUALNOG REALIZMA (7-10.god)

Faza intelektualnog realizma ili doba kasnog djetinjstva, označava prijelaz u višu fazu likovnog razvitka i proces socijalizacije. Djeca odlaze iz vrtića u školu i važno im je da budu prihvaćeni među društvom što znatno utječe na njihovu sreću i poimanje djetinjstva te na budući život. Kod djece se osim želje za prihvaćanjem javljaju i počeci apstraktnog mišljenja. Imaju veću sposobnost likovnog izražavanja, a u radovima je još uvijek prisutna mašta. Ljudski lik počinju crtati iz profila, prikazuju pokrete i detaljnije prikaze iz svakodnevnog života. Crtu povlače bez straha, odlučnim potezima, a odabir boje ovisi o raspoloženju djeteta. Sve više iskazuju emocije, crtaju detaljnije i koriste se različitim likovno-tehničkim sredstvima. Mogućnost izražavanja svojih emocija putem likovnog rada omogućuje djeci lakše emocionalno sazrijevanje.

Pojavljuje se pojam pravi kut, kojim se prikazuju najveće moguće razlike među predmetima kao i suprotnosti vertikalno-horizontalno, transparentni prikaz (rezultat znanja i predodžbe), prikaz akcije u fazama kretanja (npr. udarac lopte u fazama prema vremenskom slijedu), emotivna proporcija (dijete nešto njemu važno povećava bez obzira na njihovu realnu veličinu), prevaljivanje oblika (oblici prevaljeni na tlo, različite perspektive – poliperspektiva), rasklapanje oblika (sagledavanje sa svih strana), vertikalna perspektiva (okomito nizanje), obrnuta perspektiva (prostorno dalje se prikazuje veće i obrnuto) i poliperspektiva (crtanje istodobno nekoliko strana).

Prema autorima Grgurić i Jakubin (1996), ovo razdoblje se naziva zlatnim dobom dječjeg likovnog izražavanja i stvaranja

4. SPECIFIČNOSTI LIKOVNIH TEHNIKA

Likovne tehnike u umjetnosti označavaju materijale kojima oblikujemo i putem kojih se izražavamo. Dijelimo ih prema području rada na: tehnike plošnog dvodimenzionalnog oblika i tehnike prostorno-plastičnog oblikovanja (Jakubin, 1990).

Tehnike plošnog oblikovanja djelimo na:

- crtačke (olovka, kreda, kemijska olovka, ugljen, flomaster, tuš-pero i sl.)
- slikarske (kolaž, pastel, tempera, gvaš, akvarel, ulje, freska i sl.)
- grafičke tehnike (drvorez, linorez, gipsorez, kartonski tisak, monotipija, bakrorez i sl.)

Tehnike prostorno-plastičnog oblikovanja dijele se na:

- kiparske (glina, glinamol, plastelin, drvo, gips, metal, kamen, žica, plastične mase)
- arhitektonske

Svaka od navedenih tehnika ima alat i likovnotehničko sredstvo kojim se ostvaruje. Likovnu tehniku možemo poistovjetiti sa likovnotehničkim sredstvima te možemo reći da npr. sliku izrađenu uljem na platnu, imenujemo kao tehnika "ulje na platnu".

4.1. Likovne tehnike korištene u aktivnostima

- OLOVKA – prilikom korištenja olovke, vrlo je važno kako ćemo ju postaviti (ako je ona okomito, dobivamo tanju liniju, a ako postavimo više polegnuto, onda dobivamo šire poteze kojima možemo sjenčati). Isto tako je bitna jačina pritiska ruke na olovku i papir (dobivamo svjetlije i tamnije linije, tanje i deblje). Olovkom se može prikazati velik broj tonova, od svijetlo sive do duboke crnine.

- FLOMASTER – možemo ih pronaći u raznim bojama i nijansama, iste su debljine i vrlo intenzivne, ali mogu ugodno djelovati. Primijenjuju se najčešće u području dekorativnog oblikovanja, zbog njihovog jednostavnog rukovanja i kolorističkog efekta. Ako se želi dodatno naglasiti boja slikanjem boje preko boje, treba pričekati da se svaki prethodni sloj osuši.
- TEMPERA – slika se na tvrđem, glatkom ili nešto hrapavijem papiru i moguće je miješanje boja, kombinacijom dvije ili više. Ne smije se slikati u debelim slojevima, jer se onda ljušti i puca. Zbog svoje neprozirnosti i pokrivajućeg svojstva omogućuje prekrivanje prethodno nacrtanog, ukoliko to želimo.
- KOLAŽ – označava tehniku u kojoj materijale različitih tekstura i boja, rezanjem, trganjem i lijepljenjem nanosimo na plohu. Kao materijal mogu poslužiti različiti izresci iz novina, časopisa, kolažne mape, fotografije i sl. Kolažem se može stvoriti fotomontaža – komponiranje novih oblika, cjelina, kompozicije putem rezanja oblika iz različitih materijala.

5. LIKOVNE AKTIVNOSTI POTAKNUTE VAN GOGHOVIM DJELIMA

Umjetnička djela Vincenta van Gogha ne služe samo za analizu i promatranje, već omogućuju djeci u dječjem vrtiću da se likovno izraze, prikažu svoju kreativnost i maštu na papiru te služe kao svojevrsna motivacija, poticaj prilikom stvaranja. Svako dijete ima različitu perspektivu i viđenje o svijetu, koju tijekom života nadograđuje i stvara te ju baš kao i umjetnici prenose na papir, platno, pri čemu nastaje likovno djelo.

Također, od velikog je značaja motivacija, poticaj (vizualan, nevizualan) prije samoga stvaranja, kako bi se djeca likovno izrazila, a pritom uživala u tome i da bi na kraju dječji radovi bili što bolje realizirani.

Prilikom kreiranja dječjih likovnih djela, korišteni su različiti materijali i tehnike, ovisno o aktivnosti te su se djeca susrela sa nekim novim ili već poznatim materijalima i pokazala svoje znanje prilikom baratanja sa istima.

5.1. Prva aktivnost: Viđenje grada/sela po noći („Zvezdana noć“)

Aktivnost započinje razgovorom s djecom o tome koja doba dana postoje te po čemu ih prepoznamo, nakon čega im je ponuđena vizualni prikaz slike (“Zvezdana noć”) koja služi kao poticaj i motiv za daljnji rad. Djeca opisuju sliku svak na svoj način, ističu boje koje su korištene, oblike i predmete koji se pojavljuju i imenuju detalje. Nakon opisivanja, samostalno (pazeći pritom na linije) temperama slikaju neki kraj, mjesto koje im je drago po nečemu te prikazuju kako ga vide u noćnom izdanju.

Prilikom aktivnosti korišteni su raznovrsni materijali: tempere, kistovi, paleta, zaštitna folija i hrapavi papir, ali isto tako su djeca mogla slobodno koristiti i ostale materijale koji su im bili na raspolaganju.

Cilj ove aktivnosti je bila dječja vizualizacija, zamišljanje i percepcija.

Radove koji slijede su crtala djeca predškolske skupine “Žabice” (od 6 do 7 godina), a ispod slika su napisane njihovi komentari i reakcije na vlastita djela te kratak opis.

Sljedeća tri crteža su nastala nakon dječjeg opisivanja zamišljenih mjesta, tokom aktivnosti viđenja grada/sela po noći, inspirirani djelom “Zvezdana noć”.

Slika 5. Viđenje grada/sela po noći („Zvezdana noć“) (Mila, 6 god., 2021.)

Nakon što je djevojčica Mila nacrtala crtež po uzoru na Van Goghovo djelo “Zvezdana noć”, objasnila je kako ono prikazuje mjesto na moru u kojem ljetuje i da ga je izabrala, jer joj je posebno drag. Njen komentar tokom slikanja je bio:

„Ove crte su ko da vjetar puše.”

Slika 6. Viđenje grada/sela po noći („Zvezdana noć“) (Ema, 6 god., 2021.)

Umjetničko djelo “Zvezdana noć” inspiriralo je djevojčicu Emu da naslika vlastiti prikaz grada po noći. Koristila je pritom različite nijanse tempera i na svoj način prikazala mjesto koje ima posebno značenje za nju. Prikazala je nekoliko motiva i boja koji se pojavljuju u originalnom djelu, no ipak ih je prikazala na svoj osebujan način, s daškom kreativnosti i mašte, vlastitog poimanja grada.

Djevojčica nije ispunila pozadinu slike tamnom bojom, s obzirom da je grad zamislila u ljetnim mjesecima, kada su dani duži i sunčaniji, iako kaže da se zvijezde već tada vide:

„Zvijezde se vide i po danu.”

Ipak, u radu je koristila više tamnijih boja i time dočarala temu noći.

Slika 7. Viđenje grada/sela po noći ("Zvezdana noć") (Jona, 6.god., 2021.)

Šestogodišnja Jona je u svome radu prikazala vlastiti, zamišljeni grad po noći, odnosno mjesto u kojem ljetuje. Koristila je dno papira kao liniju tla i nacrtala more, a u gornjem djelu je prikazala nebo sa žutim zvijezdama u obliku mrlja, otisnutih kistom. Noć je prikazala tamnom, crnom bojom, kojem pridaje veliku važnost, dok je sam grad prikazan tek sa dva elementa. Daljnim razmatranjem umjetničkog djela autora Vincenta van Gogha, primjećuje valovite linije te ih dodaje u svoj rad.

Djeca su već ranije koristila tehniku tempere u svojim radovima i susreli su se sa kistovima, debljim i tanjim, paletom i obaveznom zaštitom prostora na kojem rade. Većina djece je imala pravilan hvat prilikom slikanja i koristila su se različitim načinima (od debljih do tanjih poteza, kraćih i duljih, mrlja, debljih i tanjih nanošenja tempere). Prilikom ove aktivnosti, djeca su naučila miješanti boje, razlijevanjanjem jedne o drugu boju te su započela sa daljnim istraživanjem. Nanosili su nekoliko slojeva, jednu boju na drugu, nakon što se prvi sloj osušio. Vrlo brzo su krenuli na izradu zadanog i uz pomoć prisjećanja i mašte su osmislili svoje radove.

5.2. Druga aktivnost: Učenje o sebi, osmišljavanje autoportreta/portreta („Autoportret“)

Djecu se uvodi u aktivnost razgovorom o dijelovima lica, o tome kakve sve boje oči postoje, boja kose, frizure, kakav sve izraz lica možemo imati. Jedni druge pritom promatraju. Verbalno se usmjerava njihova pažnja na detalje. Nakon toga odlaze pred ogledalo i promatraju sami sebe. Postavljam im pitanja što su sve uočili nakon čega po vlastitom izboru crtaju sebe ili prijatelja.

Prilikom ove aktivnosti djeca stvaraju pozitivnu sliku o sebi i drugima, zapažaju detalje i počinju dublje promišljati o sebi.

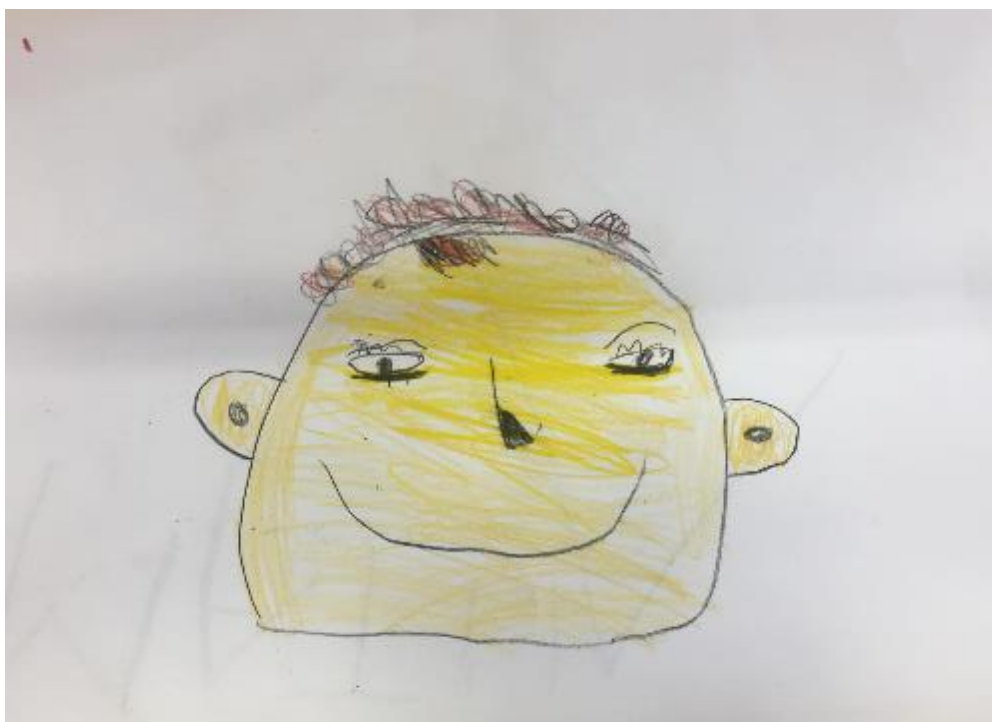
Materijali koji su korišteni u ovoj aktivnosti su: bojice, olovka, a4 papir, flomasteri i ostalo (po želji).

Iduća tri crteža su nastala nakon aktivnosti osmišljavanja autoportreta/portreta (razgovorom o dijelovima lica, pojmu autoportret i portret te pogled u ogledalo), inspirirani djelom Vinceta van Gogha „Autoportret“. Pritom su djeca mogla naučiti i osvijestiti nešto novo o sebi, bolje se upoznati.

Slika 8. Učenje o sebi, osmišljavanje autoportreta/portreta („Autoportret“) (Jona, 6 god., 2021.)

Djevojčica Jona je nakon razgovora o fotografiji originalnog djela Vincenta van Gogha “Autoportreti” te pogledom u ogledalo naslikala vlastiti autoportret, pri čemu je kombinirala tri tehnike (flomaster, bojice i olovku).

Slika 9. Učenje o sebi, osmišljavanje autoportreta/portreta („Autoportret“) (Matija, 6 god., 2021.)

Inspiriran djelom “Autoportreti”, dječak Matija je nacrtao vlastiti autoportret, koristeći isključivo bojice. Nekoliko puta je odlazio do ogledala kako bi se prisjetio i detaljnije proučio svoje lice te je izjavio:

“Moram se još pogledati u ogledalo da vidim kaj sam zaboravil.”

Slika 10. Učenje o sebi, osmišljavanje autoportreta/portreta (“Autoportret”) (Vanja, 6.god., 2021.)

Dječak Vanja se u svom prikazu autoportreta služio isključivo bojicama. U radu nije prisutna šablona, već je isključivo crtao sebe prema viđenju, promatranjem u ogledalo, prikazao je kako sebe doživljava, koristeći svoje umijeće. Vrlo detaljno crta pojedine djelove glave (npr. kosu crta u jednom djelu kraće, a drugi dio je prikazan duži, stavljen s prednje strane, uši imaju još dodatne linije unutar sebe, pazi se na odabir boja).

Prilikom korištenja ovih tri tehnika: olovke, bojica i flomastera, djeca su samostalno birala boje i prikazala tamnijom ono što je naglašeno ili njima važnije. Isto tako su odabrali žutu boju za lice, prikaz kože, jer je ona njima najbližnja ili su je ostavili praznu, bijelu, kao što je i boja podloga. Na radovima možemo prepoznati svaki njihov pokret i promjenu smjerova prilikom popunjavanja i bojanja većih površina.

5.3. Treća aktivnost: Prikaz vlastite sobe („Spavaća soba u Arlesu“)

Svi zajedno u grupi, timski, izrađujemo tlocrt sobe u vrtiću. Pritom ih upoznajem sa različitim smjerovima i položajima koji postoje nakon čega dobivaju zadatak određene predmete koje vide oko sebe postaviti u prostor. Potom na temelju prisjećanja crtaju flomasterima ili materijalom po želji, vlastitu sobu, uz verbalnu asistenciju.

Cilj aktivnosti: snalaženje u prostoru, mentalna mapa, prisjećanje

Potrebni materijali: flomasteri, a4 papir

Sljedeća tri crteža su nastala nakon aktivnosti prikaza vlastite sobe (izrada tlocrta sobe u vrtiću, upoznavanje sa smjerom i postavljanje predmeta u prostor, prisjećanje vlastite sobe), potaknuti djelom Vinceta van Gogha „Spavaća soba u Arlesu“.

Slika 11. Prikaz vlastite sobe („Spavaća soba u Arlesu“) (Nea, 6.god, 2021.)

Djevojčica Nea je nakon zamišljanja i prisjećanja vlastite sobe prikazala dva predmeta. Objasnila je kako u sobi trenutno ima radove i preuređuje ju, tako da ima samo krevet i svjetiljku. Koristila je nekoliko boja flomastera, kako bi obogatila svoj crtež. Kao motivacija joj je poslužilo djelo “Spavaća soba u Arlesu”.

Slika 12. Prikaz vlastite sobe („Spavaća soba u Arlesu“) (Mia Leila, 6.god, 2021.)

Mia Leila, šestogodišnja djevojčica je na papiru, koristeći flomastere raznih boja, nacrtala vlastitu sobu. Poticaj je pronašla u djelu umjetnika Vincenta Van Gogha “Spavaća soba u Arlesu”). Ostaloj djeci je pokazivala svoj crtež i objasnila kako je stol na sredini sobe zapravo dječji, u kojem se ona rado igra. Iako je kombinirala nekoliko boja, najviše je koristila rozu i izjavila:

“Ja sam sve rozo nacrtala, jer mi je soba sva roza, čak i zidovi.”

Slika 13. Prikaz vlastite sobe (“Spavaća soba u Arlesu”) (Mila, 6.god., 2021.)

Mila, šestogodišnja djevojčica, je u svojem radu prikazala dijelove svoje sobe, prema sjećanju. Prikazala je predmete u više perspektiva (npr. krevet je nacrtan okomito, s ptičje perspektive, stolci su prikazani u profilu) i boja. Krevetu je posvetila najviše pažnje (prikazala ga je većim i detaljnijim u odnosu na ostale predmete) i iskoristila više različitih boja. Za prozor možemo reći da je nacrtan po šabloni (dvije crte, okomito i vodoravno i okvir u obliku pravokutnika) dok su ostale stvari ipak osmišljene same, od oblika do odabira boja i veličina. Cijeli rad nacrtan je tehnikom flomastera.

5.4. Četvrta aktivnost: Izrada vlastitog suncokreta (inspiracija: „Suncokreti“)

Djeci postavljam pitanje o tome kako izgleda suncokret te znaju li po čemu je dobio ime, na što ih podsjeća, nakon čega zajedno u manjim grupama, od kolaža i bojica osmišljaju vlastiti suncokret i ukrašavaju ga po želji. Svatko dobiva neki zadatak u timu, te je zadužen za jedan dio suncokreta.

Potrebni materijali: kolaž, ljepilo, škare, a3 papir, flomasteri

Cilj aktivnosti: razvoj fine motorike, kreativnosti, spoznaje, suradničkih odnosa

Posljednja dva crteža koji slijede, su nastala nakon aktivnosti izrade vlastitog suncokreta u timovima, potaknuti djelom Vinceta van Gogha „Suncokreti“.

Slika 14. Izrada vlastitog suncokreta („Suncokreti“) (Mia Leila, Mila, Jona, Nea i Ema, Nissa Nea 6.god, 2021.)

Prva grupa (koja se sastojala od šest djevojčica) je odabrala tehniku kolaža za njihov prikaz suncokreta. Djevojčice su vrlo dobro funkcionirale unutar grupe i brzo su se dogovorile oko raspodjele zadataka. Koristile su boje po uzoru na djelo “Suncokreti”, ali su na papir ipak donjele i dašak originalnosti, odabirom boja i oblika, veličina.

Slika 15. Izrada vlastitog suncokreta („Suncokreti“) (Dražen, Matija, Ivan, 5 - 6.god, 2021.)

Drugu grupu čine trojica dječaka, Dražen, Ivan i Matija koji su odabrali flomaster kao glavnu tehniku. Suncokret su prikazali na vlastiti način, sa izduženim peteljka, različitim oblicima cvijeta, vaze i obojali ju po želji. Odlično su se snašli i zajedno funkcionirali i od početka znali što i kako žele napraviti.

Prilikom korištenja tehnike kolaža, djeca su pokazala dobro baratanje škarama te su precizno izrezala željene oblike i dužine. Ipak, manji problem im je predstavljalo tekuće ljepilo, kojeg su u početku stavljali previše, no ubrzo su pronašli mjeru koja im je odgovarala.

5.5. Analiza i interpretacija dječjih likovnih radova

Prije same analize i početka izrade radova, važno je kod djece probuditi znatiželju. Nju možemo postići prije, tijekom ili nakon promatranja djela. Tijekom aktivnosti, djeci se postavljaju pitanja, uvodi ih se u temu, prikazuju se fotografije djela i objašnjava im se nadolazeći zadatak. Isto tako ih se potiče na postavljanje pitanja, zanimanje za temu i razgovor o njoj.

Osnovni kriterij prilikom procjene, odnosno analize je razvojno postignuće djeteta. Kako bismo što bolje procijenili rad, promatrat ćemo ga na dvije razine: razina dobi i razina generacijskog slijeda. Razina dobi se odnosi na likovni izraz koji se definira određenim značajkama za pojedinu dob djeteta, dok generacijski slijed označava, pokazuje progresivno promicanje dobnih granica razvojnih mogućnosti likovnog izražavanja djece. Analiza treba biti u skladu sa načelom primjerenosti sadržaja i metode, fazi razvoja i mogućnostima djece.

Dječje radove i umjetnost općenito ne možemo gledati razumom, već osjećajem koji budi u nama, voljom, originalnošću i imaginacijom, baš kao što autor Luka Petrač (2015) navodi, umjetnost ne znači proučavanje nego doživljaj djela.

Nakon provedenih aktivnosti u dječjem vrtiću “Varaždin”, u predškolskoj skupini “Žabice”, i dječjih likovnih radova, mogu reći da je svako dijete različito baš kao i njihovi radovi, korištene tehnike, boje, oblici koje su djeca ukomponirala u svoj rad, imaju različit pogled na svijet, okolinu oko sebe, te u konačnici na samoga sebe. Svako dijete je ostavilo dio sebe i svoje osobnosti na papiru, a kao inspiracija i motivacija poslužila su im djela poznatog umjetnika Vincenta van Gogha. Djeca po uzoru na njegov realistični pristup u radovima prikazuju realno svoju sobu, sebe, suncokret, viđenje grada, s daškom originalnosti i maštovitosti (zamišljanje, po sjećanju, potezi kistom, oblici). Pokazali su veliki interes za djela već spomenutog umjetnika te su bili zainteresirani i postavljali dodatna pitanja vezana uz njegove radove prije samostalnog rada. Motive koje je prikazao Van Gogh su interpretirali na vlastiti način uz dašak svoje originalnosti, mašte. Pokazali su i iznimnu suradnju unutar grupa, razumijevanje za druga mišljenja i ideje te dobru komunikaciju, snalažljivost i spremnost na kompromis.

Djelo “Zvezdana noć”, umjetnika Vincenta van Gogha prikazano je u aktivnosti viđenja grada/sela po noći. Djeca su u svojim radovima (slikarskom tehnikom tempere) koristila tamnije boje, uočila linije kojim se umjetnik u svom djelu služio te ih na svoj način prikazali. Došli su do zaključka da linije u obliku valova označavaju vjetar i puhanje te da je on razlog savijenih grana. Koristili su pojedine motive djela i u svojem radu te dodali ponešto svojih. Neke od motiva (kao npr. kuća, nos) crtaju po naučenoj šablona, dok ostatak rada crtaju i slikaju putem vlastite mašte i zamišljanja, spontanom izričajem. U svojim djelima koriste deblje i tanje kistove, deblje za npr. stablo, nebo, a tanje kistove za npr. zvijezde. Nekoliko djevojčica i dječaka je samoinicijativno krenulo miješati boje kako bi dobili nekoliko novih nijansi i istraživali su kombiniranje nijansi (toplo-hladno) pri čemu su se pridružila i ostala djeca. Svjesno stavljaju određene motive u pojedini položaj, smjer i pritom pokazuju dobru orijentiranost i snalaženje u prostoru (gore-dolje, lijevo-desno) te crtaju sa više detalja i boja.

Prilikom aktivnosti učenja o sebi, osmišljavanja autoportreta/portreta, inspirirani djelom “Autoportreti”, umjetnika Vincenta van Gogha, djeca su u raznim tehnikama (bojice, flomasteri i olovka) uspješno nacrtala svoj autoportret. Sva djeca su se odlučila crtati samog sebe i bilo im je zanimljivo proučavati detalje i fineze te ih uspoređivati sa ostalima. U radovima možemo primijetiti nekoliko istaknutih detalja kao što su primjerice: trepavice, naušnice, ukosnice, dok s druge strane djeca zaboravljaju nacrtati osnovne stvari kao što su vrat, obrve. Nekolicini je bilo potrebno više puta se pogledati u ogledalo, najviše zbog uočavanja boja (npr. boja očiju) i detalja. Možemo primijetiti da kod likovnog rada (slika 9) ipak postoji otvor za disanje, prikazan crnom točkom, dok se kod drugog rada (slika 8) može vidjeti da toga nema, već je fokus stavljen na njegov oblik. Glavu ne crtaju u obliku kruga, već poprima malo realniji prikaz (uglato, četvrtasto lice). Djeca crtaju šarenice u očima, pazi se na detalje, boju kose, očiju, jesu li usta otvorena ili zatvorena, nasmiješena, sa zubima ili bez, naočale i sl. Pri završetku aktivnosti, djeca su jedni drugima pokazivali svoje radove i međusobno komentirali.

U trećoj aktivnosti, prikaza vlastite sobe, motivirani djelom “Spavaća soba u Arlesu”, djeca su crtačkim tehnikama (bojica, flomaster) nacrtala vlastitu sobu po sjećanju. Usporedimo li crteže dviju djevojčica (slika 11. i slika 12.) možemo primijetiti kako obje djevojčice crtaju predmete u jednoj poziciji (npr. krevet i lampa su oboje nacrtani okomito, iako bi krevet trebao biti vodoravno) i donja linija (nepostojeća), tj. rub papira im označava liniju tla. Također se na radovima zamjećuju pogriješne proporcije (npr. stol je veći od stolica, gotovo jednake visine kao i ormar). Kod likovnog rada djevojčice Mie Leile (slika 12) ipak primjećujemo nekoliko predmeta u dobrom položaju i pojavu poliperspektive (stolice iz profila) i stola koji ima samo

dvije noge postavljene jedna nasuprot druge. Djeca su u svojim radovima koristila nekoliko različitih boja i dodala dosta detalja u njih (kao npr. prozore, tepih i posteljinu) te su nacrtali svoju sobu sa gotovo svim većim predmetima i namještajem koji se tamo nalazi, te njima važnim stvarima, no još uvijek nemaju cjeloukupnu percepciju viđenja prostora (što se gdje nalazi i što je veće od drugoga, proporciju) te crtaju predmete prema važnosti (zbog čega je u radu djevojčice Nee krevet veći od lampe).

Kod posljednje aktivnosti, izrade vlastitog suncokreta, po uzoru na djelo "Suncokreti", Vincenta van Gogha, gdje su djeca bila podjeljena u dvije grupe, vidljivo je bilo zajedništvo, dobra suradnja i komunikacija, pomaganje među djecom. Još uvijek postoji spolna razlika (djevojčice će ipak prilikom odabira ostati sa djevojčicama i obrnuto), ali u zajedničkoj igri oni odlično funkcioniraju. U prvoj grupi (slika 14), djevojčice su koristile kolaž kao slikarsku tehniku na velikom a3 papiru. Brzo su donijele odluku o raspodjeli zadatka i bojama koje će koristiti te su zajedničkom snagom naslikale suncokret. Koristile su boje koje se pojavljuju i u originalnom djelu "Suncokreti", no dodale su vlastiti štih, originalnost te su različitim bojama prikazale vaze i osmislile svoj oblik. Ispunile su veći dio papira i pazile su na podudaranje unutarnjeg djela cvijeta (smeđim) sa vanjskim (žutim) te su prije stavljanja na papir, odnosno ljepljenja, isprobavale veličine. U drugoj grupi (slika 15) koju čine trojica dječaka, suncokreti su nešto oskudniji. Koristili su se likovnom tehnikom flomaster i na svoj način prikazali suncokret. Peteljka suncokreta zauzima najveći dio na papiru i veću prednost su dali boji i obliku vaze, koji je različit od originalnog djela. Sami cvjetovi su prikazani bojama u realnom prikazu, iako je svaki od njih različit veličinom i oblikom. Unutar grupe, dječaci su se brzo dogovorili oko izgleda rada i podjelili uloge.

6. ZAKLJUČAK

Vincent van Gogh pronašao je svoje ispunjenje u slikarstvu. U njegovim radovima, vidljiv je realističan prikaz svijeta. Umjetnost je uvelike utjecala na njegov pogled na svijet, uljevala mu je nadu u bolje sutra. Vincent van Gogh primjer je neprepoznatog i neshvaćenog slikara, čiji su radovi zadobili vrijednost "publike" tek nakon njegove smrti. Djeci može poslužiti kao motivacija, da slijede svoje snove neovisno o reakciji i mišljenju okoline. Pored toga, da u surovoj svakodnevnici možemo pronaći mnoštvo lijepih stvari zbog kojih vrijedi živjeti. Također, da postoji netko tko ih razumije i da nisu sami. U svojim radovima prikazuje emocije prema okolini, osamljenost, nostalgiju i želju za upoznavanjem beskonačnosti. Djeca stvaraju od najranije dobi, a da toga nisu svjesna. Djeca putem crteža, izražavaju svoje emocije i misli, izgrađuju pozitivnu sliku i o sebi i poimanje svijeta oko sebe. Kako proširuju svoja iskustva, tako se proširuje i njihovo znanje o likovnim pojmovima, poboljšava se baratanje s materijalima i prikazuje okolinu sve više apstraktno. Potrebno je prepoznati dječji interes za određenu tematiku, nastojati se ne uplitati prilikom rada i dopustiti im da se slobodno izraze. Dječje likovno stvaralaštvo put je k boljim odnosima unutar grupe i razvoju kreativnosti. Motivacija kao poticaj za buduće likovne aktivnosti, treba biti pomno osmišljena kako bi djecu zainteresirala za daljnji rad i održala im pažnju kroz duže vrijeme. Djeca su po uzoru na radove van Gogha, osmislila vlastite radove, koristeći razne tehnike i materijale. Crtali su prema sjećanju, zamišljanju i promatranju. Vincent van Gogh na djecu je ostavio golem utisak. Tjednima su kasnije raspravljali o njegovim radovima i kod kuće nastavili svoje aktivnosti. Smatram da je provedeno istraživanje, koristilo ne samo meni, već ponajviše djeci i da su štošta naučili, kako o sebi tako i o drugima. Saznala sam još mnoštvo o svom omiljenom umjetniku i nastavit ću se dalje informirati o njemu. Ovaj rad može poslužiti kao podloga za daljnja istraživanja, u nekoj drugoj grupi, sa drugim materijalima ili aktivnostima. Djeca mogu nešto više pročitati o njemu u raznim slikovnicama, knjigama te jednog dana možda i posjetiti muzej u Nizozemskoj i upoznati se поблиže s njegovim radovima.

7. LITERATURA

1. Balić-Šimrak, A. (2010). Predškolsko dijete i likovna umjetnost. *Dijete, vrtić, obitelj*, 16-17 (62-63), 2-8. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/124737> (06.07.2021.)
2. Balić-Šimrak, A., Šverko, I., Županić Benić, M. (2010.): U prilog holističkom pristupu kurikulumu likovne kulture u ranom odgoju i obrazovanju, Konferencija ECNSI, Zagreb, Učiteljski fakultet zbornik radova likovnog simpozija.
3. Belamarić, D. (1986). *Dijete i oblik: likovni jezik predškolske djece: knjiga za odgajatelje, roditelje, pedagoge, psihologe, psihijatre*. Zagreb: Školska knjiga
4. Bodulić, V. (1982). *Umjetnički i dječji crtež: priručnik za odgajatelje i nastavnike*. Zagreb: Školska knjiga
5. Brešan, D. (2008). *Dječja likovna kreativnost: od prve do desete godine života*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
6. Grgurić, N., Jakubin, M. (1996). *Vizualno – likovni odgoj i obrazovanje: metodički priručnik*. Zagreb: Educa
7. Jakubin, M. (1990.) *Osnove likovnoga jezika i likovne tehnike: Priručnik za likovnu kulturu*. Zagreb: Institut za pedagojska istraživanja Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagreb
8. Mendeš, B., Ivon, H. i Pivac, D. (2012). UMJETNIČKI POTICAJI KROZ PROCES ODGOJA I OBRAZOVANJA. *Magistra Iadertina*, 7 (1), 111-122. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/99896> (05.07.2021.)
9. Miljak, A. (1996). *Humanistički pristup teoriji i praksi predškolskog odgoja*. Velika Gorica – Zagreb: Persona
10. Nola, D. (1980). *Dijete-igra-stvaralaštvo-umjetnost*. *Djeca i svijet*. Šibenik: Jugoslavenski festival djeteta, 1980. (str. 81-86).
11. Petrač, L. (2015). *Dijete i likovno-umjetničko djelo*. *Metodički pristupi likovno-umjetničkom djelu s djecom vrtićke i školske dobi*. Zagreb: Alf
12. Šagud, M. (2002). *Odajatelj u dječjoj igri*. Zagreb: Školske novine.
13. Vigotski, L. (1975). *Umjetnost i život*. *Psihologija umjetnosti*, Beograd: Nolit (str. 301-329).
14. Walter, I. F. (2006). *Vincent van Gogh: 1853. – 1890.: vizija i stvarnost*. Zagreb: VB
15. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=22495> (18.07.2021.)
16. <https://proleksis.lzmk.hr/23811/> (05.07.2021.)
17. <https://www.tate.org.uk/kids/explore/who-is/who-vincent-van-gogh> (04.07.2021.)
18. http://www.vggallery.com/painting/main_az.htm (04.07.2021.)

IZJAVA O IZVORNOSTI ZAVRŠNOG RADA

Izjavljujem da je moj završni rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istog nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studenta)